

1

1855: Amour na první pohled

„MÁTE MOC PĚKNOU ZEMI. RÁD BYCH BYL VAŠÍM SYNEM.“

Třináctiletý Bertie v rozhovoru s francouzským císařem Napoleonem III.

I

Proč se vlastně my novodobí Britové tolik toužíme přátelit s Evropou? Vždyť jsme silně proti většině kontinentální politiky – a pokud budeme upřímní, nelíbí se nám ani většina chování místních domorodců, od býčích zápasů přes používání metrických jednotek až po fakt, že nás odmítají nechat vyhrávat ve sportech, které jsme vymysleli.

A přes to všechno prostě chceme být *amis* s kontinentálními Evropany a naše motivy jsou podle všeho nestydatě sobecké: moc rádi tam jezdíme. Vlastně jsme tam k smrti rádi jezdili vždycky, jenže v minulosti nás často vítali šípy a dělovými koulemi.

Právě proto si dneska proklatě dáváme záležet, abychom válčili jen ve velmi vzdálených, pokud možno pouštních oblastech, kde by si žádný příčetný civilista nezatoužil koupit prázdninový domek nebo tam chodit na kurzy vaření. Rozhodně neprahne po tom, abychom si zopakovali své historické omyly a byli v důsledku toho vyháněni z pláží, sjezdovek a vinic, ať už jde o Francii, Itálii, Španělsko nebo byť jen Německo.

Nejstarší syn královny Viktorie, Albert Eduard, doma známý jako Bertie, tuhle věc dobře chápal už v době, kdy se valná část jeho kra-

janů dovolávala „splendid isolation“ a kdy mnozí Evropané chtěli mít doma revoluci a k tomu by si pokud možno dali ještě válku se sousedy.

Stejně jako my dnes se budoucí král Eduard VII. zajímal mnohem víc o turistiku než o válčení. A i na pevninské Evropě miloval to, co na ní milujeme my všichni – lázně, jídlo, aroma exotického sexu. Byl to skrz naskrz moderní Evropan. Dokonce uměl i tamní jazyky.

Byl to natolik zanícený obdivovatel kontinentálních rozkoší, že si u anglického tisku vysloužil přezdívku Dirty Bertie (Bertík Nemrava), a většinu života před tím, než se stal králem, věnoval usilovnému prchání před britským veřejným míněním. Zároveň bychom však neměli zapomínat, že tenhle čertík Bertík – muž, který, kdyby na konci devatenáctého století existovaly věrnostní karty, měl v těch nejjobskurnějších pařížských kavárnách a nejokázalejších nevěstincích platinovou – posléze vyspěl ve vynikajícího diplomata, nejspíš toho nejlepšího, jakého kdy Británie měla.

Právě Bertie téměř sám udržoval v Evropě na přelomu devatenáctého a dvacátého století mír. Dokonce by se dalo tvrdit (a v téhle knize se to taky tvrdit bude), že kdyby o mnoho míň kouřil a o pár let déle žil, v Evropě by v roce 1914 nevy pukla válka.

A bylo za tím něco jiného než vojenské hrozby a oficiální spojelectví – mnohem spíše válečná mračna rozhánělo to, že Bertie neustále obrážel svoje evropské přátele a příbuzné.*

* Německý císař Vilém a ruský car Mikuláš II. byli Bertieho synovci, španělský král Alfons XIII. měl za manželku jeho neteř, dánský král Frederik IX. a švédský panovník Gustav Adolf VI. si vzali jeho praneteře, řecký král Alexandr byl jeho prasynovec, norský král Haakon VII. zase zeť. Bertie měl příbuzenstvo skoro všude v Evropě kromě Rakouska-Uherska, kde ovšem vládl jeho starý přítel, císař František Josef, a Francie, kde jej milovali, jako by byl adoptivním synem jejich země. Stačila jedna státní návštěva Bertieho královské jachty nebo soukromého vlaku, trochu nezávazné konverzace při doutnících, pár kamarádských večerí s generály – a potenciálně explozivní roztržky o nadvládu nad moři nebo o příhraniční vojenská cvičení byly zapomenuty – aspoň do příští krize.

A této dobrosrdečnosti, té veselé a konejšivé povaze, díky níž byl oblíben prakticky u každého, s kým se sešel, a to včetně manželů, jimž nasazoval parohy, a téměř permanentně vzteklého císaře Viléma, naučila Bertieho jednoznačně Francie. To Francouzi stvořili jednoho z nejúspěšnějších svědků a zároveň nejnadanějších diplomatů, jací kdy vzešli z Británie. Takže otázka zní: jak se jim takový zázrak povedlo vykonat, a ještě ke všemu na synovi královny Viktorie?

II

Každý potřebuje životní vzor – a Bertie měl podle všeho dva. Co se týče evropské diplomacie (která, jak jsme již viděli, spočívala hlavně v udržování styků se širším příbuzenstvím), to nejspíše byla jeho matka, královna Viktorie, i když ve vyšším věku už žila příliš pous-
tevnicky, než aby někoho mohla obzvlášť inspirovat. A co se týče jeho osobnosti, byl jeho vzorem rozhodně Francouz, krátkodechý monarcha Napoleon III. – muž, který používal válečnou taktiku svého strýce Napoleona Bonaparta, ale v ložnici, a jehož ctižádostí bylo spíš prosadit svou vůli pod peřinou než v celé Evropě.

Napoleon III. inspiroval Viktoriina nejstaršího syna k tomu, aby šel v jeho stopách, především proto, že se nenechal zavalitým tělem, velikým nosanem a napučenými očima odradit od usilovného sukničkáření. A mladý a silně ovlivnitelný Bertie mohl poprvé pozorovat císaře v akci již ve věku třinácti let. * Jenže i když panovník neoplýval klasickou krásou, byl to přímo archetypický, vmlouvavý francouzský svědník, který bez ustání obcházel po svém paláci a hledal mezi překrásnými dvorními dámami novou kořist. Na jednom maškarním bále měl natolik naspěch, aby užuž konzumoval svou novou známost, že oběť bez meškání nahnal do jednoho vedlejšího poko-

* Bertieho první, vnějškový dojem z Napoleona III. nebyl právě slibný. Do deníku si suše poznamenal, že „císař je dost malý. Má velmi dlouhé kníry, ale krátké vlasy.”

je... jenže zatímco zápolil se šatstvem, byl informován, že tahle konkrétní *mademoiselle* je vlastně *monsieur*.

Ale Napoleon III. nebyl žádný neomalený křupan. Když jej v Paříži navštívila jedna vdaná Angličanka proslulá svou prudérností a tím, že až do osmnácti let spala v jednom pokoji s matkou, svěřila se mu, že dokonce i ji jeho flirtování „polechtalo u srdce“. A později napsala:

„Vídala jsem se s ním celých deset dnů, vždy dvanáct až čtrnáct hodin každý den – často jsme byli sami... Neznám nikoho, s kým bych se cítila uvolněněji, s kým bych měla sklon mluvit otevřeněji či komu bych se nedobrovolně tolik chtěla svěřovat...“

Jako by od těchto vět opravdu nebylo příliš daleko k vášnivému rozervání korzetu. A jako na potvrzení tatáž dáma po návratu domů do Anglie napsala Napoleonovi francouzsky, že se cítila jeho pohostinností „proniknuta a dojata“, a že když se s ním loučila, činila tak po všech těch „krásných a šťastných společně strávených dnech“ se „sevřeným srdcem“. „Tam na lodi jste mi řekl ,au revoir‘,“ stojí v jejím dopisu, „a já to nyní z celého srdce opakuji.“ List pak končí vyjádřením „něžného přátelství a náklonnosti“.

Zní to jako láskyplná slova vášivé ženy. Asi vás tedy značně překvapí, že je v roce 1855 napsala šestatřicetiletá královna Viktorie. Ano, dokonce i ona dokázala být „proniknuta a dojata“... Francouzem.

Dějiny jsou k Viktorii poněkud nespravedlivé. Stará královna, škrobená a uzavřená za hradbou vdovských šatů, obvykle schytá kritiku za všechno prudérní a malicherné, co v Británii devatenáctého století vidíme. Stačí jediný pohled na ni a náš mozek je v mžiku vymeten ode všeho byť vzdáleně erotického. Je to chodící protilátka na sex.

Jenže zmíněný dopis dokazuje, že ani ona nebyla imunní vůči oné francouzské chorobě (a to nemyslíme jako slovní hříčku, *bien sûr*) zvané svádění; Viktorie byla žena jako každá jiná. Ještě jako stárnoucí vdova šokovala svoje děti včetně Bertieho tím, jak velice intimní vztah navázala se dvěma svými sloužícími, Skotem Johnem Brownem a Indem Abdulem Karimem – to máme jednoho muže ze

Napoleon III., francouzský císař a Bertieho mentor

země proslulé nenošením spodního prádla, plus druhého ze země, jež dala světu *Kámasútru*.

Nikdy se přesvědčivěji nezjistilo, jestli se Viktorie kdy oddávala i tělesným stykům se svými sloužícími, a téměř jistě neprovozovala žádnou pohovkovou diplomacii tehdy s Napoleonem III., ale jak měl dokázat její syn Bertie, utažené korzety a mnohovrstevné spodničky v devatenáctém století nikdy a nikoho neodradily od zdravého pohlavního života, monogamního nebo jiného.

Ba co víc, ta mravně zmatená, sexuálně potlačená společnost, již obvykle říkáme „viktoriánská“, rozhodně až tak naprosto viktoriánská nebyla. Byla také velmi „albertovská“. Hlavním zdrojem té proslulé dobové anglické prudérnosti totiž byl královnin choť, Franz Albrecht Karl Emanuel von Sachsen-Coburg und Gotha – krátce princ Albert.

To on byl tím pedantským a tyranským otcem, jenž utahoval řemínky na mravní svěrací kazajce svého nejstaršího syna tak usilovně, až praskly a až následný pocit osvobození vyvrstl mladou oběť na záletnické turné po celé Evropě (a obzvláště do Francie). To Albert se pokusil vytvořit z prince Alberta Eduarda andělíčka, ale zplodil tím čertíka Bertíka.

A zlomový okamžik přišel při návštěvě královské rodiny na dvoře Napoleona III. v Paříži roku 1855.

III

Viktorie, protože byla snobka i monarchistka v jednom (což lze přinejmenším teoreticky oddělit), na Napoleona III. zpočátku reagovala mírně řečeno ne zcela vstřícně. Tak především to byl synovec arcinepřítelie Anglie, Bonaparta. A co více, původně byl zvolen francouzským prezidentem – v roce 1848, poté, co Francouzi vyhnali krále Ludvíka Filipa, a pak zosnoval státní převrat a prohlásil se císařem Napoleonem III. – to bylo 2. prosince 1851, na sedmačtyřicáté výročí Bonapartova uvedení do úřadu.